

Mottó:

- *Hat-e ma a pekingi operára a lélektanon alapuló színjátszás?*
- *Hogyne, mindenkinek dolgoznia kell ezen. Aki például békát játszik, annak is ügyelnie kell arra, hogy minél hitelesebben alakítsa a szerepét.*

(részlet egy általam készített interjúból)

BEVEZETŐ

Dolgozatom a hagyományos kínai színház, közelebbről a pekingi opera színésznének feladatait igyekszik körüljárni. Ehhez legelőször is tisztázni szeretném az alapfogalmakat.

A pekingi opera a hagyományos kínai színház része. Napjainkban a legelterjedtebb, belföldön-külföldön a legnépszerűbb hagyományos színjátékforma. Maga a „pekingi opera” elnevezés azonban rendkívül félrevezető, és maguk a pekingi opera művészei is időről-időre tiltakoznak ellene. Félrevezető, hiszen ez a színjátékforma se nem pekingi, se nem opera. A helytelen név sok európaít rossz következtetésekre vezet: egy neves magyar előadás-szervező cég nemrégiben azzal keresett meg engem, hogy évenkénti operafesztiváljukra szeretnének pekingi operatársulatot, ehhez kérik a segítségemet. Csakhamar kiderült: fogalmuk sincs róla, hogy a pekingi opera egy teljesen sajátos műfaj. Ők azt hitték, hogy európai típusú operát kapnak majd, csak kínaiak által előadva. Úgy tűnik tehát, hogy igaza van Zhao Qizheng egykori miniszternek, aki szerint a pekingi operát kínai nevéen, azaz *jingju*-nek kellene nevezni világszerte.¹ Ha a világ megtanulta a japán „kabuki” szót, akkor megtanulja majd a *jingju*-t is, és vége a sok félreértésnek. Ezen felbátorodva magam is úgy döntöttem, hogy dolgozatomban nem a pekingi opera, hanem a *jingju* kifejezést használom erre a színházra. Magyar kiejtése: tying-tyü.

Még egy központi fogalmat kell tisztáznom, ez pedig a *xiqu* (hszi-ty’ü – az aposztróf hehezetet jelöl), azaz a hagyományos kínai színház. A *jingju* csak része ennek. A dolgozatban jelezni fogom, mikor beszélek szűkebben a *jingju*-ről és mikor tágabban a *xiqu*-ről. Azt azonban máris érdemes elmondanom, hogy a színház esztétikai alapelvei és a színész iránti követelmények a *xiqu*-n belül meglehetősen egységesek, tehát a *jingju*-n végzett vizsgálatból lehet következtetni a *xiqu* egészére.

¹<http://pogo.org.ru/post/10078210/jingju-vs-peking-opera-zhao-qizheng-weighs-in>

A szóhasználatra vonatkozó döntésemet alátámasztandó, hadd idézzem *A kínai színházelmélet alapjai* című tankönyv szerzőjét is: “Amikor a kínai *xiqu*-t bemutattuk a nyugati világnak, meglepetéssel tapasztaltuk, hogy a nyugati szótárakban egyetlen olyan szó sincs, amely pontosan leírná a kínai *xiqu* lényegét. A *jingju* fordítása ‘Beijing Opera’ lett, ami azt jelenti, hogy ‘pekingi opera’; a *kunqu*-é ‘Kunju Opera’, ami azt jelenti, hogy ‘kunju opera’; a kínai *xiqu* pedig egyszerűen ‘Chinese Traditional Opera’, vagyis ‘kínai hagyományos opera’ lett? Miért történt ez így? Mert a kínaihoz hasonlóan összetett, éneket, beszédet, játékot és harcművészetet egyesítő színházi művészet nyugaton nincsen. A nyugati nyelvek nem szegények, de olyan szót, amely a kínai *xiqu* lényegét vissza tudná adni, még nem találtak ki.”²

A kínai személyneveket és fogalmakat a nemzetközileg elfogadott *pinyin* (e.: p’in-jin) átírásban használom, elsősorban azért, mert róluk így az interneten további információ kereshető. A gyakran használt fogalmak esetében első előfordulásuknál megadom a magyar kiejtést is, fonetikus átírásban, illetve mellékelek a dolgozat végére egy kiejtési mutatót, ahol ezek a fogalmak visszakereshetők. A hivatalos magyar átírás rendkívül elnagyolt, ezért csak azokban az esetekben használom, amikor hazánkban ebben a formában ismertté vált nevet említek, vagy magyarra fordított szakirodalmat idézek.

² ZHU, 2004, p.58